

Sveti Ignacije Lojolski kao učitelj molitve

Roko PRKAČIN

Ignacije Lojolski, osim što je osnivač Družbe Isusove, koja je osnovana 27. rujna 1540, također je i njezin duhovni otac. Kao osnivač Reda napisao je *Konstitucije Družbe Isusove*, a kao njezin duhovni otac napisao je knjižicu *Duhovne vježbe*.¹

Duhovne vježbe škola su mislene molitve. U njima je Ignacije iznio vlastito iskustvo molitve na temelju Evandelja i razne metode mislene molitve koje je naslijedio od tradicije.²

Različite metode mislene molitve koje je Ignacije poprimio od prošlosti skup su savjeta za razmišljanje o objavljenim vjerskim istinama. One povezuju s Bogom. Ignacije ih je na temelju vlastitog iskustva pojednostavnio, sveo na bitne elemente i učinio praktičnim. Što se prije iznosilo u apstraktnu obliku kao predmet za čitanje, Ignacije to daje kao molitvu koja se obavlja prema stanovitu redu i određenoj metodi. Iako je svojim mističnim iskustvima u molitvi nadilazio svoje vrijeme, Ignacije se izražava o načinima molitve jezikom svojega vremena.

IGNACIJEVA MOLITVA

U *Duhovnim vježbama* Ignacije ne iznosi rasprave o molitvi ni neke nove teorije o molitvi. Jednostavno, iznosi vlastito iskustvo o molitvi, koje je povezano s knjigama koje je čitao. Njegov je učitelj molitve, u prvome redu, Duh Sveti. Za vrijeme boravka u Manresi, gdje je pretjerano i do 7 sati molio, "Bog ga je poučavao kao što učitelj poučava svoga učenika".³ Doživio je kako su moguće obmane i u molitvi. Svoja je iskustva sazeo u "Pravila o

1 *Konstitucije Družbe Isusove* djelomice su objavljene na hrvatskom jeziku u: Ignacio de Loyola, *Načela jezuita*, Beograd 1987, str. 125-166. Na hrvatskom jeziku postoje dva prijevoda *Duhovnih vježbi*: IGNACIO de LOYOLA, *Duhovne vježbe* (Dv), Zagreb 1971; GRAFENAUER DI, *Eksperimentalni pristup Bogu*, Sl. Brod 1971.

2 Ignacije Lojolski je čitao: *Život Isusov* Ludolfa Saksonskoga; *Živote svetaca* Jakova de Voraginea; *Nasljeduj Krista* Tome Kempenca, a vjerojatno je čitao i *Ejercitatorio de la vida espiritual* Garcije Jimenez de Cisnerosa (Usp. *Fontes narrativi* I, 47-52, 376, 386-387).

3 "Autobiografija", br. 26, u: *Načela jezuita*, str. 14.

raspoznavanju duhova" (*Dv* 313-336).

Ignacije je kroz božanske lekcije i rasvjetljenja primao i darove mistične molitve. To ga je učinilo novim čovjekom i učvrstilo u vjeri. S lakoćom je ulazio u molitvu i u njoj susretao tragove Božje prisutnosti.⁴

Mnogo je vremena posvećivao dnevnoj molitvi. Ujutro bi molio usmeno. Zatim je služio misu, u kojoj je primao izvanredne milosti, a imao je i dar suza. Mislenoj je molitvi posvećivao do dva sata dnevno. No za nj je posebna molitva bila traženje Boga u svim stvarima. Bio je "kontemplativan u djelovanju"⁵

Ujedno je poučavao i davao savjete o tome kako se popeti na viši stupanj molitve te kako se okoristiti Božjim darovima u molitvi. No ništa nije toliko svjetovao kao tražiti Boga u svim stvarima. To je postao temeljni cilj njegove molitve.⁶

Što se pak tiče metoda mislene molitve, Ignacije smatra da su potrebne u prvom redu početnicima u duhovnom životu. No one mogu koristiti svima naročito u nekim razdobljima vjerskog života, npr. u kušnjama, u upornim rastresenostima, u velikoj zaposlenosti... Metode mislene molitve pomažu da se učini koliko se može. Kad se pak stekne veća lakoća u molitvi, onda ne treba da se sapinjemo određenim metodama. Zapravo vlastito iskustvo molitve treba da svakoga dovede do osobnog načina mislene molitve koji mu najviše odgovara. Tako se i metode molitve mogu mijenjati prema potrebi.

PRIPRAVA ZA MISLENU MOLITVU

Za svaki je način molitve potrebna priprava. To je posebno potrebno za mislenu molitvu. Htjeti razmatrati bez ikakve priprave, to bi značilo Boga kušati. Priprava pak za mislenu molitvu uključuje više elemenata.

Daljnja priprava

U daljnju pripravu za razmišljanje o vjerskim istinama ulazi način života i rada dotične osobe. Treba, naime, tako živjeti da se omogućuje razvoj vjerskih i kršćanskih vrijednosti. Jedino je vjersko ozračje kadro stvoriti uvjete za mislenu molitvu.

Teško opterećena savjest velika je zapreka mislenoj molitvi. Razmišljanje koje je utemeljeno na vjeri, nadi i ljubavi nije spojivo s teško opterećenom savješću. Zato borba za čistoću vlastite savjesti ima veliku važnost u ostvarenju mislene molitve.

Postupno oslobađanje od sebičnosti i smanjivanje neurednih navezanosti neobično pripomažu mislenoj molitvi. U duhovnom je životu, naime, svladavanje sebičnosti i neurednosti korisnije od samih tjelesnih svladavanja ili samo izmoljenih molitava. "Svatko neka, naime, pamti da će u svim duhov-

4 *Isto*, br. 26-30, str. 14-16.

5 Usp. CANDIDO de DALMASES, *Sv. Ignacije Loyolski*, Zagreb 1989, str. 208; *Fontes narrativi* I, 637.

6 Usp. *Monumenta Iguatiana*, "Eppistolae" I, 107; XII, str. 632-654.

nim stvarima toliko napredovati koliko se bude odrekao ljubavi prema samom sebi, svoje vlastite volje i koristi" (*Dv* 189). Tko god uspijeva zadržati gospodstvo nad svojim strastima i neurednostima, tome neće biti teško započeti mislenu molitvu i ustrajati u njoj.

Usto je veoma korisno predviđati vrijeme za mislenu molitvu prema osobnim mogućnostima. Misljena molitva iziskuje spremnu žrtvu određenog vremena.

Bliža priprava

U bližu pripravu za mislenu molitvu ubrajamo, prije svega, spremanje predmeta za vjersko razmišljanje. Potrebno je naći pa pročitati, slušati ili napisati u petnaestak minuta, ono o čemu se želi s vjerom razmišljati, promatrati ili ispitivati savjest. To se može učiniti osobno ili zajednički. To je potrebno za sve metode mislene molitve.

Predmet razmišljanja može biti tekst iz Svetog pisma, iz neke duhovne knjige, iz vlastitog iskustva koje se ukratko pribilježi,... Korisno je izabrani predmet razdijeliti na nekoliko dijelova. To pripomaže samoj mislenoj molitvi.

Ignacije se i u pripravi za mislenu molitvu držao načela: "U stvarima koje je poduzimao u službi našega Gospodina upotrebljavao je sva ljudska sredstva da bi ih izveo, s tolikom brigom i upornošću kao da o njima ovisi sav uspjeh; no tako se uzdao u Boga i ovisio o njegovoj božanskoj Providnosti kao da sva ljudska sredstva što ih je upotrebljavao nemaju nikakve koristi."⁷

Još u vrijeme bliže priprave treba da se odredi: trajanje mislene molitve, predvježbe, metoda molitve i obavljanje kratkog kritičkog osvrtta nakon svršene molitve.

Neposredna priprava

Neposredna je priprava ulaženje u samu mislenu molitvu. Ignacije je označuje s predvježbama, dok je sama mislena molitva duhovna vježba. Predvježbe žele raspoložiti za susret u vjeri s Bogom. Valja zauzeti i prik-ladan položaj tijela za molitvu (*Dv* 76).

Prvi je čin neposredne priprave da se činom vjere zakratko prenese u Božju nazočnost i da mu se u duhu pokloni. Zatim se izmoli pripravna molitva: "Molim te, Gospodine, da moje nakane, čini i djela budu upravljena samo na službu i proslavu tvoga božanskog Veličanstva" (*Dv* 46). Tim ili sličnim riječima izriče se temeljna istina da je molitva susret s Bogom i jedino u službi Boga.

Drugi su čin neposredne priprave predvježbe. One su važne za razmatranje i dobro ih je uvijek spremi u skladu s predmetom. Ignacije spominje dvije predvježbe u redovnim razmatranjima:

7 *Fontes narrativi III*, 631, n.14.

1. Da se maštom smjesti predmet molitve u mjesto događanja ili da se događaj prenese u sadašnjost, ako je riječ o predmetu koji je vidljiv, npr. hram u kojem se nalazio Isus. Pri razmišljanju o nevidljivu predmetu, npr. o grijehu, smještaj će predmeta molitve biti u tome da se maštom predstave simboli, znakovi ili slike za dotični predmet (*Dv* 47). Cilj je te predvježbe da se osoba cjelovito zaokupi.

2. Da se traži od Boga ono što se hoće i želi postići iz dotičnog razmišljanja. Milost za koju se moli ovisna je o predmetu same molitve (*Dv* 48).

Tri pak predvježbe Ignacije daje u promatranjima događaja o životu Isusovu:

1. Dozivanje u pamet "povijesti" događaja iz života Kristova koji se želi promatrati (*Dv* 102).

2. Smještaj evanđeoske tajne uz pomoć mašte u mjesto događanja (*Dv* 103).

3. Molitva za ono što se želi postići, za milost koja je ovisna o predmetu samog promatranja. Redovito se moli za spoznaju, nasljedovanje i ljubav Isusa Krista (*Dv* 104).

METODE MISLENE MOLITVE

Razmatranje s pomoću triju duševnih moći

Najčešća metoda mislene molitve je razmatranje s pomoću triju "duševnih moći": pamćenja, razuma i volje. Takva molitva bila je običajna u kršćanskoj tradiciji. Već ju je poznavao Sv. Augustin, koji je u moćima duše vidio neku "sliku Trojstva".⁸

Ta metoda mislene molitve, prema Ignaciju, uključuje: pripravnu molitvu, dvije predvježbe, samo razmatranje i jedan "razgovor".

U razmatranje se ulazi tako da se na svaki dio pripremljenog predmeta primjene moći duše. Sve moći zapravo djeluju složno u svakoj točki željenog predmeta. Samo je na početku razmatranja pamćenje više na djelu, pa iza njega razum, ali volja radi stalno.

Volja nalaže pamćenju da iznese što zna o dotičnoj istini. Tada se ono spremljeno može pročitati ili se možemo podsjetiti iz knjige. Samo iznošenje istine neće biti bez javljanja nekih sklonosti prema vjerskoj istini.

Razum razmatra predstavljeni predmet pod utjecajem volje. On dijeli vjerske pojmove, pravi usporedbe i zaključuje. Ignaciju je mnogo vrednije ono što osoba nalazi sama, svojom naravi ili prosvjetljenjem nego što dobije spremljeno. Tek osobnim raščlanjenjem predmeta otkriva se istina "iznutra". "Ne zasićuje, naime, i ne zadovoljava dušu obilje znanja, već unutarnje kušanje i proživljavanje stvari" (*Dv* 2). To "kušanje" ne uključuje nužno osjećanje jer se odvija na području razuma.⁹ Ta osobna i nutarnja spoznaja

⁸ Augustinus, *De Trinitate*, IX, II, 2 (Pl 42, 261).

⁹ Španjolski glagol "sentir" u *Dv* ne uključuje nužno pojam osjeta jer ima intelektualno značenje "doživjeti" (usp. *Dv*, br. 363, 345, 352).

zapravo je čin vjere, uz koju se prijanja i u kojoj milost olakšava neke postupke.

Djelovanjem razuma u volji se rađaju čuvstva i sklonosti. U njoj nastaju razni čini: divljenje, poklon, hvala, slava, skrušenost, sućut, vjera, ljubav,... Ako molitva postane prožeta tim pokretima duše, pa čini razuma ustupe mjesto pokretima volje, tada se odvija afektivna molitva. Molitva je pak diskurzivna dokle god čini razuma imaju prednost.

No probuđena čuvstva i pokreti volje nisu svrha molitve. Oni treba da vode djelu. Ima se "ubрати neki plod" (*Dv* 123), primijeniti spoznatu istinu na život. To može biti neka odluka ili učvršćenje neke odluke, promjena stava ili njegovo potvrđivanje,... što ovisi o činima razuma i volje. No volja posebno traži primjenu spoznane istine. Ona ima posljednju riječ u razmatranju. Tako je zapravo molitva više djelo volje nego razuma, više je djelo prakse nego teorije.

Razmatranje se završava "razgovorom", koji se obavlja u posljednjih desetak minuta molitve. Govori se "kao kad govori npr. prijatelj s prijateljem, pa sad moli neku milost, sada priznaje svoju krivnju u nečem, sad pak iznosi svoje potrebe i pita za savjet" (*Dv* 54). Razgovara se o meditiranom predmetu i traži pomoć za ostvarenje spoznate odluke od nebeskog Oca, Krista, Blažene Djevice Marije ili svetaca.

Ignacije nekad preporučuje "trostruki razgovor" kad je predmet razmatranja posebno važan. Taj se "razgovor" čini tako da se tražena milost najprije iznese Blaženoj Djevici Mariji i izmoli Zdravo Marija; zatim se ista milost traži od Isusa Krista i izmoli se Dušo Kristova; konačno se ista milost zamoli od nebeskog Oca i završi se Očenašem (*Dv* 63).

Razmatranje se pomoću triju duševnih moći redovito završava usmenom molitvom Očenaša ili nekom drugom usmenom molitvom.

Ta metoda molitve nije izvještačen ili krut način razmatranja, jer je sve otvoreno pojednostavnjenju u ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Raspređanje i raščlanjivanje ustupa mjesto sklonostima. U procesu molitve od diskurzivnog se načina, u kojemu prevladava razum, prelazi na afektivni način, kada prevladavaju volja i srce. Molitva je pak više u srcu nego u umovanju.

Promatranje

Promatranje ili stečena kontemplacija¹⁰ je metoda mislene molitve koju Ignacije posebno ističe. Njezin su predmet redovito otajstva iz Kristova života, u kojima se promatraju "osobe", njihove "riječi" i "djela" (*Dv* 106-108).

Sama metoda molitve uključuje: pripravnu molitvu, tri predvježbe, promatranje otajstva i jedan "razgovor".

Promatranje dotičnog otajstva, tj. jedno gledanje osoba, slušanje riječi i motrenje djela u tom otajstvu, ima više smisao u divljenju nego u umovanju, koje međutim nije isključeno. Tako bi se npr. mogle primijeniti i duševne moći na osobe, riječi i djela dotičnog otajstva iz Isusova života, no i tada bi

10 Kontemplacija je vrsta molitve u kojoj se duša sjedinjuje s Bogom jednostavnim promatranjem spoznaje i prijanjanjem volje. Stečena je ona do koje se dolazi osobnom djelatnošću i uz pomoć milosti. A ulivena kontemplacija je ona koja posve dolazi od Boga kao dar i nadilazi naravne procese.

prevladali čini volje i srca. Proces promatranja postupno posve prelazi u čine klanjanja, štovanja, vjere, nade, ljubavi, prikazivanja, skrušenosti... Svi ti čini volje osvjetljuju ono što se ima činiti.

Promatranje otajstva iz Kristova života uvodi preko "povijesnog" događaja u spoznaju i povijesnog i slavnog Krista. To je put za "nutarnju" spoznaju Krista, da ga se više uzljubi i nasljeđuje (*Dv* 104). Otajstva Kristova života postaju nadvremenska i spasonosna u povijesti spasenja, jer je Krist znao za koga je izvršio otajstvena djela. Vjera pak pomaže otkriti vlastito mjesto u otajstvima Kristova života i sudjelovati u njihovoj aktivnoj djelotvornosti.¹¹

Iako su povijesna otajstva Kristova života prošlost, ona povezuju sa zemaljskim i nebeskim Kristom, koji je nazočan u svom Mističnom tijelu. Nazočnost Isusa Krista postaje aktualna primjenom njegovih zasluga i nekrvnom žrtvom mise, koja uključuje otajstva Kristova života. Dok je na Kalvariji trpio Krist osobno i kao glava Mističnog tijela koje je Crkva, ostala je aktualna potreba da trpe i članovi Mističnog tijela. I u njima se otajstva Kristova života imaju aktualizirati. U tom smislu kaže Sv. Pavao: "Tako u svom tijelu dopunjam što nedostaje Kristovim mukama" (*Kol* 1, 24).

Unutarnja pak spoznaja Isusa Krista, koja se postiže otajstvima života Kristova, preobražava. Ona povezuje s Kristom u trpljenju i u slavi, s Kristom koji je vrelo svih milosti. Ujedno vodi do ljubavi prema Isusu Kristu i nasljedovanju njegova primjera.

Promatranje, kao osobna i mislena molitva, završava se u poslednjih desetak minuta "razgovorom". Redovito se vodi s Kristom, koji je prisutan u evandeoskim otajstvima. Molitva se završava usmenom molitvom.

Promatranje kao metoda mislene molitve je afektivna molitva. U procesu molitve, naime, čini volje posve preuzimaju prvenstvo. Njima se povećava svjetlo u duši o onome što treba činiti. Tako ta metoda molitve pripada putu prosvjetljenja.

Ponavljanje

Česta je metoda mislene molitve koju Ignacije preporučuje ponavljanje već obavljene molitve (*Dv* 62). Ona uključuje: običnu pripravnu molitvu, predvježbe u skladu s prethodnom molitvom, molitvu ponavljanja i "razgovor" (*Dv* 113).

Molitva ponavljanja sadrži redovito vraćanje na neki dio prijašnjeg načina molitve. To može biti neki dio gdje se doživjela veća duhovna utjeha ili duhovna suša; dio prijašnje molitve gdje se dublje doživjelo duhovne pokrete i želi se osobnije na njih odgovoriti; točka prijašnjeg načina molitve koja je bila mutna i nejasna, pa se želi problem osvjetliti i razbistriti; neki dio obavljene molitve u kojemu se doživjelo duhovno prosvjetljenje; vraćanje na postupak osoba, njihovih riječi i dijela u prijašnjem promatranju i drugo.

¹¹ Usp. E. MAIO, "The Christology of Ignatian Contemplation" u: *Review for Religious*, 23 (1964), str. 483.

U ponavljanju se osoba redovito odmah usmjeruje na ono glavno, imajući u vidu prijašnju molitvu. Ulazi se u bit stvari da bi se dublje spoznalo i jače voljom usvojilo.

Ponavljanje kao molitva završava "razgovorom", koji ovisi o samom predmetu molitve. Sve se završava usmenom molitvom.

Čini volje preuzimaju prvenstvo u procesu molitve ponavljanja. Ona je pojednostavljena afektivna molitva. Kao takva vrlo je praktična za produbljenje i osobnije usvajanje pojedinih vjerskih istina.

Primjena sjetila

Primjena sjetila je mislena molitva uz pomoć mašte. Ona se posebno nadovezuje na način molitve promatranja jer se i u njoj promatraju osobe, riječi i djela. Ignacije ju je preuzeo iz tradicije.¹²

Ta metoda sadrži: pripravnu molitvu, predvježbe, (ovisne o predmetu molitve), molitvu uz primjenu sjetila i "razgovor" (*Dv* 65).

Molitva se odvija primjenom sjetila na izabrani predmet: "Očima mašte" valja "gledati osobe" i okolnosti u kojima se nalaze, te iz toga izvući neki duhovni plod; maštom "slušati" što osobe govore i što bi mogle govoriti, te to primijeniti na sebe i iz toga izvući neki duhovni plod; "mirisati" i "kušati" nešto od predmeta molitve, primijeniti na sebe i iz toga izvući duhovnu korist; "doticati" na neki način nešto od predmeta molitve i nastojati postići neki plod (*Dv* 122-125).

Taj način molitve uvodi u nazočnost otajstva vjere i u prisutnost povijesti spasenja. Tako se maštom "gleda" i "sluša" ono što se dogodilo u prošlosti kao da je danas nazočno. Nakon slike u mašti, naime, slijedi jedan osjećaj nazočnosti: bilo da se prenosi maštom u otajstvo iz Isusova života, bilo da se ono unosi u vlastiti život, uvijek se povezuje s Kristom. A to obuhvaća cijelog čovjeka, njegovo promišljanje i osjetila.¹³

No kad se radi o "mirisu", "kušnji" i "doticanju", nadilazi se slika mašte. Ne radi se, naime, o vanjskom osjetilu, nego o nutarnjoj spoznaji predmeta koja se postiže uz pomoć milosti. Radi se o neposrednoj povezanosti s Bogom, koja se može uz djelovanje milosti doživjeti, no može se predstaviti jedino slikom "duhovnih sjetila".¹⁴ Ona pak ne predstavljaju posebne moći nego posebne spoznaje duše koje nadilaze maštu i osjetila. Taj se nauk temelji na Svetom pismu. "Sine moj, čuj moju mudrost, prigni uho mojoj razboritosti, da sačuvaš oprez, da ti usne zadrže znanje" (Izr 5,1-2). Tako se nutarnja spoznaja izriče slikama osjetila. "A ipak je hrana za odrasle, za one koji navikom imaju uvježbana osjetila za razlikovanje dobra od zla" (Hb 5,14). Na taj način Bog daje čovjeku koji ima vjere i ljubavi unutarnje razumijevanje za Božju riječ, koje je slično osjetnom slušanju.

12 U predgovoru *Života Isusova* Ludolfa Saksonskog nalazi se i "Razmišljanje o životu Kristovu", gdje se opisuje i "Primjena sjetila".

13 Usp. H. RAHNER, *Ignatius von Loyola als Mensch und Theologe*, Freiburg, Herder 1964, str. 344; A. BROU, *Saint Ignace, maître d'oraison*, Paris 1925, str. 188.

14 Usp. Rahner H., *nav. dj.*, str. 354-359.

Molitva je primjenom sjetila stalno otvorena prema Bogu i pravo je polazište za sjedinjenje s njime u "neposrednom susretu duše s Bogom" (*Dv* 15). Njome se nadilazi ono što je osjetno u otajstvu vjere i poima ono koje povezuje Boga i dušu. Proces te molitve odvija se kao jednostavna prisutnost Isusa Krista u povijesti spasenja.

Na kraju tog načina mislene molitve potrebno je imati osobni "razgovor". On ovisi o predmetu same molitve. Sve se završava usmenom molitvom.

Metoda molitve primjene sjetila je molitva jednostavnosti. Njome se jednostavno prisustvuje tajni Isusa Krista u jednoj cjelini. Po sebi ona nije lak način molitve nego je usvajanje onoga što je Isus činio i dublja je nazočnost u otajstvu Isusa Krista. Ta metoda pretpostavlja da se osoba već udubila u vjersku istinu i uputila prema mističnoj molitvi, koja se može izraziti samo metaforičkim jezikom.

Opći ispit savjesti

Opći ispit savjesti, kako ga Ignacije iznosi, prava je metoda mislene molitve (*Dv* 43).¹⁵ Redovito se čini dvaput dnevno, po 15 minuta u podne i navečer. A može se uzeti i u vrijeme vlastite mislene molitve radi dubljeg upoznavanja duhovnog života u proteklom razdoblju.

Ta metoda mislene molitve ima pripravnu molitvu i pet točaka, na koje se osobno odgovara u predviđenom vremenu. Te točke glase:

a) Zahvala Bogu: Valja zahvaliti Bogu za primljena dobročinstva u proteklom razdoblju. To se, u prvome redu, odnosi na primljena duhovna dobra.

b) Molitva Duhu Svetomu: Treba moliti svjetlo Duha Svetoga za upoznavanje vlastitih grijeha, nevjernosti i propusta. Čovjek je, naime, nekad zaslijepljen u vlastitim stvarima pa mu je potrebna posebna Božja pomoć za dublje upoznavanje svojega stanja.

c) Polaganje računa: Potrebno je potražiti račun od svoje savjesti za proteklo vrijeme, s obzirom na misli, riječi, djela. Korisno je odvagnuti svoje nutarnje stavove i razlučiti nutarnje duhovne pokrete.

d) Skrušeno kajanje: Valja se iskreno pokajati za ono što nije bilo dobro i što je propušteno u konkretnosti.

e) Konkretna odluka: Odlučiti se na popravak, uz pomoć milosti za koju se moli, u onom što je bilo nedolično i neuredno. Odluka se odnosi na konkretnosti. Usto valja uočiti što nas čeka u bliskoj budućnosti.

Ta metoda molitve obavlja se više srcem nego sitničavim ispitivanjem. Vrlo je značajna za čistoću savjesti, pa joj je Ignacije davao prednost pred drugim metodama molitve.¹⁶

15 Ne uzima se u obzir "posebni ispit savjesti", koji je program nadzora nad samim sobom te ima zadaću postupno otkloniti neki grijeh, pogrešku ili usvojiti neku krepost (*Dv* 24-43).

16 Usp. *Place Me with your Son*, Maryland 1985, XX-XXI; *Mit Jesus auf dem Weg*, Frankfurt/M 1989, XVII-XVIII.

Tri načina moljenja

Ti su načini moljenja više ispitivanje o obdržavanju ili o značenju usmene molitve nego sama mislena molitva. Tako su prikladni kao priprema za mislenu molitvu (*Dv* 238-260).

Prvi način moljenja: o Deset Božjih zapovijedi

Taj način moljenja ima ove elemente: pripravnu molitvu, Deset Božjih zapovijedi kao predmet ispitivanja i "razgovor" (*Dv* 238).

Osim Deset zapovijedi, predmet ispitivanja mogu biti: Sedam glavnih grijeha, upotreba petorih osjetila, upotreba triju duševnih moći.

Samo moljenje sastoji se od toga da se o svakoj zapovijedi ispita osobno obdržavanje i vršenje zapovijedi? Za nevjernost se zatim valja pokajati i odlučiti se popraviti. Na pojedinoj zapovijedi se zadržavamo otprilike koliko treba da se izmole tri Očenaša i tri Zdravomarije. I tako redom o svakoj zapovijedi ili o kojem drugom predmetu. *Ispituje se konkretna vlastita praksa.* Na koncu ovog moljenja treba imati "razgovor", koji je ovisan o predmetu samog ispitivanja. Molitva se završi usmenom molitvom.

Svrha je tog načina moljenja pripremiti dušu da joj molitva postane Bogu ugodna i da se prijeđe na neku metodu osobne molitve. Taj način prikladan je za one koji žele prijeći od dobrih odluka na konkretnu praksu.

Drugi način moljenja: razmišljanje o značenju svake pojedine riječi u usmenoj molitvi

Drugi način moljenja ima ove dijelove: pripravnu molitvu, razmišljanje o značenju pojedinih riječi izabrane usmene molitve i "razgovor" (*Dv* 249).

Predmet toga razmišljanja može biti svaka usmena molitva: Očenaš, Zdravo Marijo, Vjerovanje, Dušo Kristova, Zdravo Kraljice, liturgijske molitve, Psalmi...

Razmišljanje je da se pita o značenju i smislu pojedine riječi u sadržaju molitve. U razmišljanju pojedinih riječi valja ostati dokle god se nalaze razne usporedbe, nova značenja i utjehe. To se čini bez žurbe, ne brinući se o tome da se to svrši u određenu vremenu. Preostalo se ostavi za drugi puta. Na kraju tog razmišljanja valja imati "razgovor", koji ovisi o predmetu samog razmišljanja. Molitva se završi usmenom molitvom.

Taj način moljenja prelazi u pravi način mislene molitve jer se razmišlja o dubokom značenju pojedinih riječi. Također se doživljavaju nutarnji pokreti duše, što je karakteristično za mislenu molitvu. Prikladan je posebno za početnike.

Treći način moljenja: molitva prema jednom mjerilu

Taj način moljenja uključuje: pripravnu molitvu, moljenje prema određenoj mjeri ili taktu te "razgovor" (*Dv* 258).

Predmeti su moljenja po mjeri samo usmene molitve: Očenaš, Zdravo Marijo, Vjerovanje, Dušo Kristova, Zdravo Kraljice...

Moli se tako da se sa svakim dahom izgovara po jedna riječ usmene molitve. Takt disanja će se usporiti ili ubrzati prema potrebi. Dok se tako

lagano recitira, pažnja se svraća na osobu kojoj se govori, ili na razliku te osobe od nas, ili na što drugo. Ako je potrebno da se dulje zadržimo na smislu neke riječi iz usmene molitve, tada se može prijeći na drugi način moljenja, pa se kasnije vratiti na treći način. Na kraju molitve može se imati "razgovor", koji ovisi o predmetu moljenja. Sve se završi usmenom molitvom.

Takav način molitve uvodi u pažljivo moljenje usmenih molitava i spriječava mehaničnost u moljenju. Također, pomaže za postizanje skladnosti između izgovora i nutrine. Posebno je prikladan početnicima, a i ostalima u časovima raznih slabosti.¹⁷

Tražiti Boga u svim stvarima

Izrazit način Ignacijeve molitve je traženje Boga u svim stvarima. O tome govori u razmatranju o Božjoj ljubavi (*Dv* 230). Predmet su te molitve Božja dobročinstva koja se očituju u raznim djelima.

Ta metoda mislene molitve sadrži: pripravnu molitvu, dvije predvježbe, razmatranje Božjih djela ljubavi i "razgovor" (*Dv* 231-233).

Razmatranje Božjih dobročinstava uključuje različita područja Božjeg djelovanja u odnosu prema čovjeku. Dokaz su Božje ljubavi. A prava se ljubav pokazuje "više djelima nego riječima" i sastoji se u "obostranom saopćavanju" (*Dv* 230-231).

Prvo je područje Božjih djela u povijesti spasenja sve ono što je Bog učinio od stvaranja, otkupljenjem i posebnim darovima čovjeku. Ta djela traže osobni odgovor. Odgovor može biti: "Primi, Gospodine, i uzmi svu moju slobodu, moju pamet, moj razum i svu moju volju, sve što imam i što posjedujem! Ti si mi to dao, tebi, Gospodine, sve vraćam! Sve je tvoje, raspolaži sa svime po svojoj volji. Daj mi samo svoju ljubav i milost i to mi je dosta!" (*Dv* 234)

Drugo je područje Božjih dobročinstava "nazočnost" u svim stvorenjima, neživim i živim, a posebno u čovjeku, koji je stvoren na "sliku" Božju i učinjen "hramom" Duha Svetoga. Božja je nazočnost u stvorenjima različita: po "moći" djelovanja, jer mu je sve podložno; po "sveznanju", jer mu je sve otkriveno; po "biti" stvorenja, jer je uzrok svega što postoji i sve uzdržava; po "milostima" kojima obdaruje čovjeka (*Iv* 14, 21).¹⁸ Tako je Bog nazočan u stvorenjima jer je pokretač svega, svemu daje da postoji i da može djelovati. U tu se Božju nazočnost stavljamo po činu vjere i bez maštanja. Mašta može pomoći jedino u predstavljanju čovječtva Kristova i u predstavljanju Božje prisutnosti u slikama, koje su ograničeno pomagalo. Valja sve to primijeniti na sebe i pitati se o tome kako odgovoriti na ta Božja dobročinstva (*Dv* 235)?

Treće se područje Božjih djela uočava u tome kako "Bog djeluje" u svim stvorenjima, radi iz ljubavi u neživoj i živoj prirodi za čovjeka. On želi da sva stvorenja budu u službi čovjekovoj. Valja se upitati: kako uzvratiti

17 Usp. Congregazione per la dottrina della fede, *Alcuni aspetti della meditazione cristiana*, Bologna 1989, str. 18-19.

18 Usp. J. STIERLI, "Das Ignatianische Gebet, Gott suchen in allen Dingen", u; F. WULF, *Ignatius von Loyola, Seine Gestalt und sein Vermächtnis*, Würzburg 1956, str. 153-183.

toj Božjoj ljubavi (*Dv 236*)?

Četvrto se područje Božje ljubavi uočava u spoznaji o tome da sva stvorenja dolaze "odozgo", od Boga, baš kao što zrake dolaze "od Sunca" i vode "od izvora". Zato treba i sve stvari prikazati i darovati Bogu (*Dv 237*). Na kraju tog razmatranja valja imati osobni "razgovor". A sve se završava usmenom molitvom "Primi, Gospodine...".

Ta metoda molitve odgovara zahtjevima neprestane molitve. Vjerom otkrivati Božju nazočnost u svemu — to je način nalaženja Boga i povezivanja s njim. "Prema tome, bilo da jedete, bilo da pijete, bilo da što drugo činite, sve činite na slavu Božju" (1 Kor 10,31).

ZAKLJUČAK

Pokušao sam sabrati temeljni nauk Ignacija Lojolskog o molitvi i prikazati ga kao učitelja molitve, posebno mislene. Na kraju želim iznijeti kratak sažetak svega onoga što je dosada rečeno. Ignacijeva je molitva, kao osobno iskustvo koje je povezano s molitvenom tradicijom, osnovica njegova nauka o molitvi. Kod njega ne susrećemo nikakvih rasprava o molitvi, nego samo praktične napomene o molitvi. Treba, naime, imati Boga pred očima pa izabirati ono što više dovodi do cilja. Tako sve može postajati molitva ako se u svemu traži Bog. Posebna pak veza treba da bude između osobne molitve i životnog djelovanja koje se njome osmišljuje.

Molitva iziskuje pripremu. Bez pripreme, posebno bliže, nema prave molitve. To posebno vrijedi za mislenu molitvu. Posebno je značajno odrediti vrijeme za mislenu molitvu i vjerno ga se držati. Valja uložiti sav trud, kao da sve ovisi o našem sudjelovanju, a Bogu se povjeriti i u nj se pouzdavati tako kao da će sve On učiniti. Sve je to što osoba "sama čini" usmjereno prema tome kako bi se "Gospodin očitovao odanoj duši" (*Dv 15*).

A nebrojene metode mislene molitve, koje su iznesene u jednostavnim napomenama, plod su kršćanske tradicije i Ignacijeva iskustva. Uistinu su pravi pothvat za susret s Bogom i ljudima, a Duhovne vježbe prava su škola mislene molitve. One nisu šablona nego način za osobnu i doživljenu molitvu. Uz njihovu su pomoć mnogi duhovni velikani postigli svetost. Tko želi ignacijanski moliti, može doprijeti vrlo visoko.

ST. IGNATIUS LOYOLA AS A TEACHER OF PRAYER

Ignatius' prayer is that of personal experience related to the liturgical tradition. Instead of discussing prayer, he provides practical directives. If God is the goal, all acts can be prayers. For him, prayer requires preparation, a set time and steadfast effort in order "for the Lord to be manifested in the devoted soul". Spiritual exercises are a school of meditative prayers and considerations directed to the amendment of one's life and the achievement of personal sanctification.